

आदर्शप्रश्नपत्र- प्रारूपम्

“2024-2025”

कक्षा अष्टमी

विषयः संस्कृतम्

समयः -होरात्रयम्

पूर्णांकाः – 100

	खण्ड 'क' बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः	20 अङ्काः
प्रश्न 1.	अधोलिखितानां विंशतिः प्रश्नानाम् उत्तराणि प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चिनुत।	1×20=20
1.	संस्कृते लिङ्गानि सन्ति। (1) त्रयः (2) तिस्रः (3) त्रीणि (4) चत्वारि	
2.	रुचिरा (तृतीयो-भागः) इत्यस्य पञ्चमः पाठः कः? (1) संसारसागरस्य नायकाः (2) सप्तभगिन्यः (3) भारत जनताऽहम् (4) कण्टकेनैव कण्टकम्	
3.	“कंजूस” इत्यस्य कृते संस्कृत-पदं किम्? (1) तृणम् (2) कृपणः (3) कटुः (4) लुब्धः	
4.	अहम् वस्त्राणि ददामि । (1) निर्धनाय (2) निर्धनात् (3) निर्धनस्य (4) निर्धनेन	
5.	“अहं त्वत्कृते धर्मम् आचरितवान्” अत्र “अहम्” इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम्? (1) व्याधाय (2) व्याघ्राय (3) शृगालाय (4) वृक्षाय	
6.	अस्माकं देशे कति राज्यानि सन्ति? (1) सप्तविंशतिः (2) अष्टाविंशतिः (3) नवविंशतिः (4) त्रिंशत्	
7.	'क्षेत्रपरिमाणैः इमानि लघूनि वर्तन्ते' अस्मात् वाक्यात् 'सन्ति' इति क्रियापदस्य समानार्थक-पदं चित्वा लिखत? (1) क्षेत्रपरिमाणैः (2) इमानि (3) वर्तन्ते (4) लघूनि	
8.	नित्यं वृद्धोपसेविनः वर्धन्ते। (1) चत्वारः (2) द्वौ (3) त्रीणि (4) चत्वारि	
9.	अस्माकं प्रथमोपग्रहस्य नाम किम् अस्ति? (1) प्रथमोपग्रहः (2) आर्यभटः (3) सिद्धान्तः (4) अचलः	

10.	“मयूराणाम्” इत्यस्य समानार्थक-पदं किम्? (1) शुकानाम् (2) शिखीनाम् (3) पिकानाम् (4) काकानाम्	
11.	तस्याः स्वकीयम् अध्ययनमपि सहैव प्रचलति - अस्मिन् वाक्ये विशेष्यपदं किम्? (1) सहैव (2) प्रचलति (3) स्वकीयम् (4) अध्ययनम्	
12.	“मातृ शब्दः, तृतीया विभक्तिः, बहुवचनम्” इत्यस्य यथानिर्दिष्टं शब्दरूपं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चिनुत। (1) मातृभ्यः (2) मातृभिः (3) मातरम् (4) मातृभ्याम्	
13.	“लिख् धातुः, विधिलिङ्-लकारः, मध्यम-पुरुषः, एकवचनम्” इत्यस्य यथानिर्दिष्टं धातुरूपं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चिनुत। (1) लिखासि (2) लिख (3) अलिखः (4) लिखेः	
14.	“प्रवृत्तोऽपि” इत्यस्य सन्धि-विच्छेदं कुरुत। (1) प्रवृत्तः+पि (2) प्र+वृत्तः+ऽपि (3) प्रवृत्तः+अपि (4) प्रवृत्तो+पि	
15.	“73” इत्यस्य सङ्ख्यात्मक-अङ्कस्य कृते समुचित-संस्कृत-पदं चिनुत। (1) त्रीषष्टिः (2) त्रिसप्ततिः (3) त्रीसप्ततिः (4) त्र्यशीतिः	
16.	कर्तुम् इत्यस्य प्रकृति-प्रत्ययं पृथक् कुरुत। (1) कृ+तुमुन् (2) क्री+तुमुन् (3) कर्+तुम् (4) क्रि+तुमुन्	
17.	वयम् इत्यस्य पद-परिचयम्- (1) अस्मद् शब्दः, प्रथमा विभक्तिः, बहुवचनम् (2) युष्मद् शब्दः, द्वितीया विभक्तिः, बहुवचनम्। (3) अस्मद् शब्दः, द्वितीया विभक्तिः, बहुवचनम्। (4) युष्मद् शब्दः, प्रथमा विभक्तिः, बहुवचनम्।	
18.	अभवत् इत्यस्य पद-परिचयम्- (1) भू धातोः, लङ्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्। (2) भू धातोः, लङ्लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्। (3) भव् धातोः, लङ्लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्। (4) भव् धातोः, लङ्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्।	
19.	“त्वम् पिबसि” इत्येतं वाक्यं लृट्लकारे परिवर्तयत। (1) त्वम् अपिबः (2) त्वम् पिब (3) त्वम् पास्यसि (4) त्वम् पिबेः	
20.	“आगम्य” इत्यत्र उपसर्गं पृथक् कुरुत। (1) आग्+अम्य (2) आग+म्य (3) आगम्+य (4) आ+गम्य	

	खण्ड 'ख' पाठ्यपुस्तकाधारितप्रश्नाः	40 अङ्काः
प्रश्न-2.	अधोलिखित-पठित-अनुच्छेदम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम् गजधराः वास्तुकाराः आसन्। कामं ग्रामीणसमाजो भवतु नगरसमाजो वा तस्य नव- निर्माणस्य सुरक्षाप्रबन्धनस्य च दायित्वं गजधराः निभालयन्ति स्म। नगरनियोजनात् लघुनिर्माणपर्यन्तं सर्वाणि कार्याणि एतेष्वेव आधृतानि आसन्। ते योजनां प्रस्तुवन्ति स्म, भाविव्ययम् आकलयन्ति स्म, उपकरणभारान् सगृह्णन्ति स्म। प्रतिदाने ते न तद् याचन्ते स्म यद् दातुं तेषां स्वामिनः असमर्थाः भवेयुः। कार्यसमाप्तौ वेतनानि अतिरिच्य गजधरेभ्यः सम्मानमपि प्रदीयते स्म। नमः एतादृशेभ्यः शिल्पिभ्यः। (क) गजधराः के आसन्? (ख) योजनां के प्रस्तुवन्ति स्म? (ग) गजधराः प्रतिदाने किं याचन्ते स्म? (घ) गजधरेभ्यः कदा वेतनानि सम्मानं च प्रदीयते स्म?	1×4=4
प्रश्न-3.	अधोलिखित-पठित-पद्यांशम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्। गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः। सुस्वादुतोयाः प्रभवन्ति नद्यः समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः।। (क) गुणाः कुत्र भवन्ति? (ख) गुणाः दोषाः कदा भवन्ति? (ग) सुस्वादुतोयाः काः प्रभवन्ति? (घ) समुद्रमासाद्य नद्यः कीदृशाः भवन्ति?	1×4=4
प्रश्न-4.	अधोलिखित-गद्यांशयोः कस्यचिद् एकस्य गद्यांशस्य हिन्दी-भाषायाम् अनुवादं विधीयन्ताम्। (क) सामाजिक कुरीतीनां सावित्री मुखरं विरोधम् अकरोत्। विधवानां शिरोमुण्डनस्य निराकरणाय सा साक्षात् नापितैः मिलिता। फलतः केचन नापिताः अस्यां रूढौ सहभागिताम् अत्यजन् । एकदा सावित्र्या मार्गे दृष्टं यत् कूपं निकषा शीर्णवस्त्रावृताः तथाकथिताः निम्नजातीयाः काश्चित् नार्यः जलं पातुं याचन्ते स्म। उच्चवर्गीयाः उपहासं कुर्वन्त्यः कूपात् जलोद्धरणम् अवारयन्। सावित्री एतत् अपमान सोढुं नाशक्नोत् । (ख) मनस्यागता ते इयं भावना परमकल्याणमयी परं सर्वे न तथा अवगच्छन्ति। अस्तु, अस्ति तावदेतेषां विषये किञ्चिद् वैशिष्ट्यमपि कथनीयम्। सावहितमनसा शृणुत- जनजातिबहुलप्रदेशोऽयम्। गारो-खासी-नगा- मिजो-प्रभृतयः बहवः जनजातीयाः अत्र	4×1=4

	निवसन्ति। शरीरेण ऊर्जस्विनः एतत्प्रादेशिकाः बहुभाषाभिः समन्विताः, पर्वपरम्पराभिः परिपूरिताः, स्वलीला कलाभिश्च निष्णाताः सन्ति।	
प्रश्न-5.	अधोलिखित-पद्यांशेषु कस्यचिद् द्वयोः पद्यांशयोः हिन्दी-भाषायाम् अनुवादं विधीयन्ताम्। (क) इयं शिल्पिनां यन्त्रविद्याधराणां भिषक्शास्त्रिणां भूः प्रबन्धे युतानाम्। नटानां नटीनां कवीनां धरेयं क्षितौ राजते भारतस्वर्णभूमिः॥ (ख) यत्कर्म कुर्वतोऽस्य स्यात्परितोषोऽन्तरात्मनः। तत्प्रयत्नेन कुर्वीत विपरीतं तु वर्जयेत्॥ (ग) पुष्पपत्रफलच्छायामूलवल्कलदारुभिः । धन्या महीरुहाः येषां विमुखा यान्ति नार्थिनः ॥	4×2=8
प्रश्न-6.	अधोलिखित-प्रश्नेषु केषाञ्चित् चतुर्प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत-भाषायां दीयन्ताम्। (क) आर्यभटेन कः ग्रन्थः रचितः? (ख) अत्र किं सदैव सुपूर्णमस्ति? (ग) मार्गे किं दृष्ट्वा बालाः परस्परं वार्तालापं कुर्वन्ति? (घ) का स्वदृढनिश्चयात् न विचलति? (ङ) आत्मवशं किं भवति? (च) सप्तभगिनी-प्रदेशे कः उद्योगः सर्वप्रमुखः?	1×4=4
प्रश्न-7.	अधोलिखित-प्रश्नेषु रेखाङ्कित-पदानि आधृत्य केषाञ्चित् चतुर्वाक्यानां प्रश्ननिर्माणं कुरुत। (क) वायुवेगः सर्वथाऽवरुद्धः आसीत्। (ख) तस्य मूर्ध्नि तिष्ठन्ति वायसाः। (ग) सर्वाणि पत्राणि चलदूरभाषयन्त्रे सुरक्षितानि भवन्ति। (घ) चञ्चलः वृक्षम् उपगम्य अपृच्छत्। (ङ) समयात् पूर्वम् आयासं करोषि। (च) तयोः नित्यं प्रियं कुर्यात्।	1×4=4
प्रश्न-8.	मञ्जूषातः अव्ययपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- [एव, खलु, तथा, पुरतः] (क) विद्यालयस्य एकम् उद्यानम् अस्ति। (ख) सत्यम् जयते। (ग) किं भवान् स्नानं कृतवान्? (घ) सः यथा चिन्तयति आचरति।	1×4=4

प्रश्न-9.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य कमपि एकं श्लोकं हिन्दी-सरलार्थ-सहितम् लिख्यन्ताम्, यः श्लोकः परीक्षा-पत्रे न स्यात्।	2+2=4
प्रश्न-10.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य कस्याश्चित् एकस्याः कथायाः सारं हिन्दी भाषायां लिख्यताम्। (क) कण्टकेनैव कण्टकम् (ख) गृहं शून्यं सुतां विना	4×1=4
	खण्ड 'ग' व्याकरणभागः	40अङ्काः
प्रश्न-11.	अधोलिखितानां शब्दानां यथानिर्दिष्ट-शब्दरूपं लिखत। (क) गणेश शब्दः, चतुर्थी विभक्तिः, एकवचनम्। (ख) सीता शब्दः, षष्ठी विभक्तिः, द्विवचनम्। (ग) अस्मद् शब्दः, प्रथमा विभक्तिः, बहुवचनम्। (घ) नदी शब्दः, सप्तमी विभक्तिः, एकवचनम्।	1×4=4
प्रश्न-12.	अधोलिखितानां धातूनां यथानिर्दिष्ट-धातुरूपं लिखत। (क) भू धातुः, लट्-लकारः, उत्तम-पुरुषः, एकवचनम्। (ख) दृश् धातुः, लृट्-लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्। (ग) गम् धातुः, लङ्-लकारः, प्रथम-पुरुषः, बहुवचनम्। (घ) स्था धातुः, लोट्-लकारः, उत्तम-पुरुषः, द्विवचनम्।	1×4=4
प्रश्न-13.	अधोलिखितानां पदानां सन्धिपदं सन्धिविच्छेदपदं वा लिखत। (क) लोकक्रीडासक्ता (ख) बहिः+आगत्य (ग) एतेष्वेव (घ) विनय+उपेता	1×4=4
प्रश्न-14.	अधोलिखितानां सङ्ख्यात्मक-अङ्कानां कृते समुचित-संस्कृत-पदं लिखत। (क) 25 (ख) 58 (ग) 89 (घ) 11	1×4=4
प्रश्न-15.	अधोलिखितानां पदानां प्रकृतिप्रत्यययोः विभागं संयोजनं वा कृत्वा समुचित-पदं लिखत। (क) करणीयम् (ख) सम्+पूज्+ल्यप् (ग) त्यक्त्वा (घ) दृश्+तुमुन्	1×4=4
प्रश्न-16.	अधोलिखित-पदानां समुचितं पद-परिचयं विधीयन्ताम्। (क) "द्रक्ष्यामः" (ख) "मात्रा" (ग) "सेवते" (घ) "लताः"	1×4=4
प्रश्न-17.	अधोलिखितानां वाक्यानां यथानिर्दिष्टं लकार-परिवर्तनं कुरुत। (क) अहम् गच्छामि। (लङ्लकारे) (ख) ते गायन्तु। (लृट्लकारे)	1×4=4

आदर्शप्रश्नपत्र-प्रारूपम्

12 सितम्बर, 2024

कक्षा अष्टमी

विषयः संस्कृतम्

समयः होरात्रयम्

पूर्णांकाः 100

	खण्ड 'क' बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः	20 अङ्काः
प्रश्न-1.	अधोलिखितानां विंशतिः प्रश्नानाम् उत्तराणि प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चिनुत । ➤ प्रथमे प्रश्ने विंशतिः बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः भविष्यन्ति, तत्रापि आदौ एकः प्रश्नः संस्कृतस्य सामान्य-बिन्दूनां विषये भविष्यति । ➤ अग्रिमाः दश प्रश्नाः “रुचिरा तृतीयो भागः” इत्येतम् अधिकृत्य भविष्यन्ति । ➤ नव प्रश्नाः च व्याकरणम् अनुसृत्य भविष्यन्ति । <u>बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः</u> (1) प्रथमः प्रश्नः “सामान्य संस्कृतम्”संस्कृतस्य मूलभूत-परिचयात्मक-बिन्दूनां ज्ञानम् (लिङ्ग- विभक्ति- वचन- पुरुष- कारकादि विषयमधिकृत्य) । (2) 2 तः 11 प्रश्नपर्यन्तम् “रुचिरा तृतीयो भागः”- ➤ द्वितीयः प्रश्नः पाठस्य नाम इति विषयम् अधिकृत्य भविष्यति । ➤ त्रयः प्रश्नाः प्रथम-पाठतः पञ्चम-पाठ-पर्यन्तं प्रदत्त-अभ्यासेभ्यः भविष्यन्ति। ➤ त्रयः प्रश्नाः षष्ठ-पाठतः दशम-पाठ-पर्यन्तं प्रदत्त-अभ्यासेभ्यः भविष्यन्ति । ➤ त्रयः प्रश्नाः एकादश-पाठतः चतुर्दश-पाठ-पर्यन्तं प्रदत्त-अभ्यासेभ्यः भविष्यन्ति। (3) 12 तः 20 प्रश्नपर्यन्तम् “व्याकरण-भागः”- यथानिर्दिष्टं शब्दरूपम्, यथानिर्दिष्टं धातुरूपम्, सन्धि/सन्धि-विच्छेदम्, सङ्ख्यात्मक-अङ्काः, प्रकृति-प्रत्ययं पृथक्करणम्, शब्दरूपस्य पदपरिचयः, धातुरूपस्य पदपरिचयः, लकारपरिवर्तनम् तथा च उपसर्ग-पृथक्करणम् इति नव प्रश्नाः भविष्यन्ति।	1×20=20
	खण्ड 'ख' पाठ्यपुस्तकाधारितप्रश्नाः	40 अङ्काः
प्रश्न-2.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित- सम्पूर्ण- पाठ्यसामग्रीतः 40-50 शब्द-परिमितम् एकं पठित- गद्यांशम् अधिकृत्य संस्कृत- भाषायां चत्वारः सामान्य-सरलप्रश्नाः।	1×4=4
प्रश्न-3.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित- सम्पूर्ण- पाठ्यसामग्रीतः एकं पठित- पद्यांशम् अधिकृत्य संस्कृत-भाषायां चत्वारः सामान्य- सरलप्रश्नाः।	1×4=4

प्रश्न-4.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित- पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य द्वयोः गद्यांशयोः एकस्य गद्यांशस्य हिन्दी-भाषायाम् अनुवादः।	4x1=4
प्रश्न-5.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित- पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य त्रिषु पद्यांशेषु द्वयोः पद्यांशयोः हिन्दी-भाषायाम् अनुवादः।	4x2=8
प्रश्न-6.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित-पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य अभ्यासात् षट्-प्रश्नेषु चत्वारः प्रश्नाः करणीयाः।	1x4=4
प्रश्न-7.	सम्पूर्ण-पाठ्यपुस्तकात् निर्धारित-पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य अभ्यासात् षट्-वाक्येषु चतुर्णां वाक्यानां प्रश्न-निर्माणम्।	1x4=4
प्रश्न-8.	सम्पूर्ण-पाठ्यपुस्तकात् निर्धारित- पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य अभ्यासात् चतुर्णां वाक्यानां रिक्तस्थानपूर्तिः।	1x4=4
प्रश्न-9.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित-सम्पूर्ण-पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य एकं श्लोकं हिन्दी-अर्थसहितम्।	2+2=4
प्रश्न-10.	सम्पूर्ण-पाठ्यपुस्तकात् हिन्दी-भाषायाम् एकस्याः कथायाः सारः।	4x1=4
	खण्ड 'ग' व्याकरणभागः	40अङ्काः
प्रश्न-11.	शब्दरूपाणि	1x4=4
प्रश्न-12.	धातुरूपाणि	1x4=4
प्रश्न-13.	सन्धि-कार्यम् {सन्धिं/सन्धि-विच्छेदं वा} (सम्पूर्ण-पाठ्यपुस्तकमधिकृत्य एव)	1x4=4
प्रश्न-14.	संख्यात्मकशब्दाः (1 तः 100 पर्यन्तम्)।	1x4=4
प्रश्न-15.	प्रत्ययाः {प्रकृति-प्रत्यययोः संयोजनं विभागं वा} (सम्पूर्ण-पाठ्यपुस्तकमधिकृत्य एव सामान्य प्रत्ययाः)।	1x4=4
प्रश्न-16.	पद-परिचयः (शब्दानां धातूनां च)	1x4=4
प्रश्न-17.	लकार परिवर्तनम् (केवलं लट्-लृट्-लोट्-लङ्-लकारेषु)	1x4=4
प्रश्न-18.	संस्कृतभाषा-सम्बन्धिताः सामान्य-प्रश्नाः (तत्र अधोलिखित-विषयान् अधिकृत्य प्रश्नाः भविष्यन्ति) ➤ कति वचनानि? कति लिङ्गानि? कति पुरुषाः? कति विभक्तयः? कति कारकाणि? इत्यादयः सामान्य प्रश्नाः। ➤ कारक-विभक्त्योः सम्बन्धिनः सामान्य प्रश्नाः ➤ सामान्य-सर्वनाम-पदानां हिन्दी-भाषायाम् अर्थः। ➤ उपसर्गाणां धातूनां च पृथक्करणम् (द्वाविंशतिः उपसर्गाः)।	1x4=4

